

SEPSA

Željko Župan

**Klinika za anesteziologiju i
intenzivno liječenje**

Ciljevi

- **Definicija septičkog sidroma**
- **Epidemiologija i mortalitet u sepsi**
- **Patogeneza sepse i šoka**
- **Osnove patofiziologije sepse**
- **Liječenje sepse**

***"Except on few occasions,
the patient appears to die from
the body's response to infection
rather than from it."***

Sir William Osler

u „The Evolution of Modern Medicine”, 1904.

THE ACCP/SCCM CONSENSUS CONFERENCE COMMITTEE:

Definitions for sepsis and organ failure and guidelines for the use of innovative therapies in sepsis. The ACCP/SCCM Consensus Conference Committee. American College of Chest Physicians/Society of Critical Care Medicine.

R C Bone, R A Balk, F B Cerra, R P Dellinger, A M Fein, W A Knaus, R M Scheir
and W J Sibbald

Chest 1992;101:1644-1655

**CHEST
ONLINE**

Definicija sepse

- Vodeći svjetski eksperti donijeli četiri preporuke u svezi sepse (veljača 2016. JAMA):

- 1. Nova definicija sepse i septičkog šoka:

Sepsa je životno ugrožavajuća disfunkcija organa uzrokovana nekontroliranim odgovorom domaćina na infekciju.

- 2. Definicija septičkog šoka:

Podvrsta kliničkog sindroma sepse karakterizirana osobito dubokim cirkulacijskim, staničnim i metaboličkim abnormalnostima koje znatno povećavaju smrtnost.

- perzistirajuća hipotenzija koja zahtjeva vazopresore da se tlak održi ≥ 65 mm Hg
- laktati u krvi > 2 mmol/L unatoč adekvatne volumske resuscitacije
- smrtnost $> 40\%$

Definicija sepse

- **3. Organska disfunkcija: u svakoj infekciji pratiti razvoj višeorganske disfunkcije što predstavlja granicu nekontrolirane infekcije/sepse:**

⇒ *procjena organske disfunkcije SOFA Sequential (Sepsis-Related) Organ Failure Assessment*

1. paO_2/FiO_2

2. trombociti

3. bilirubin

4. MAP

5. GCS

6. kreatinin ili količina diureze

Definicija sepse

- **4. Identifikacija rane sepse:**

⇒ *quick SOFA ili qSOFA skor*

- *promjenjen mentalni status*
- *sníženje sistoličkog arterijskog tlaka < 100 mm Hg*
- *frekvencija disanja > 22 u minuti*

≥ 2; tražiti i dokazati organsku disfunkciju

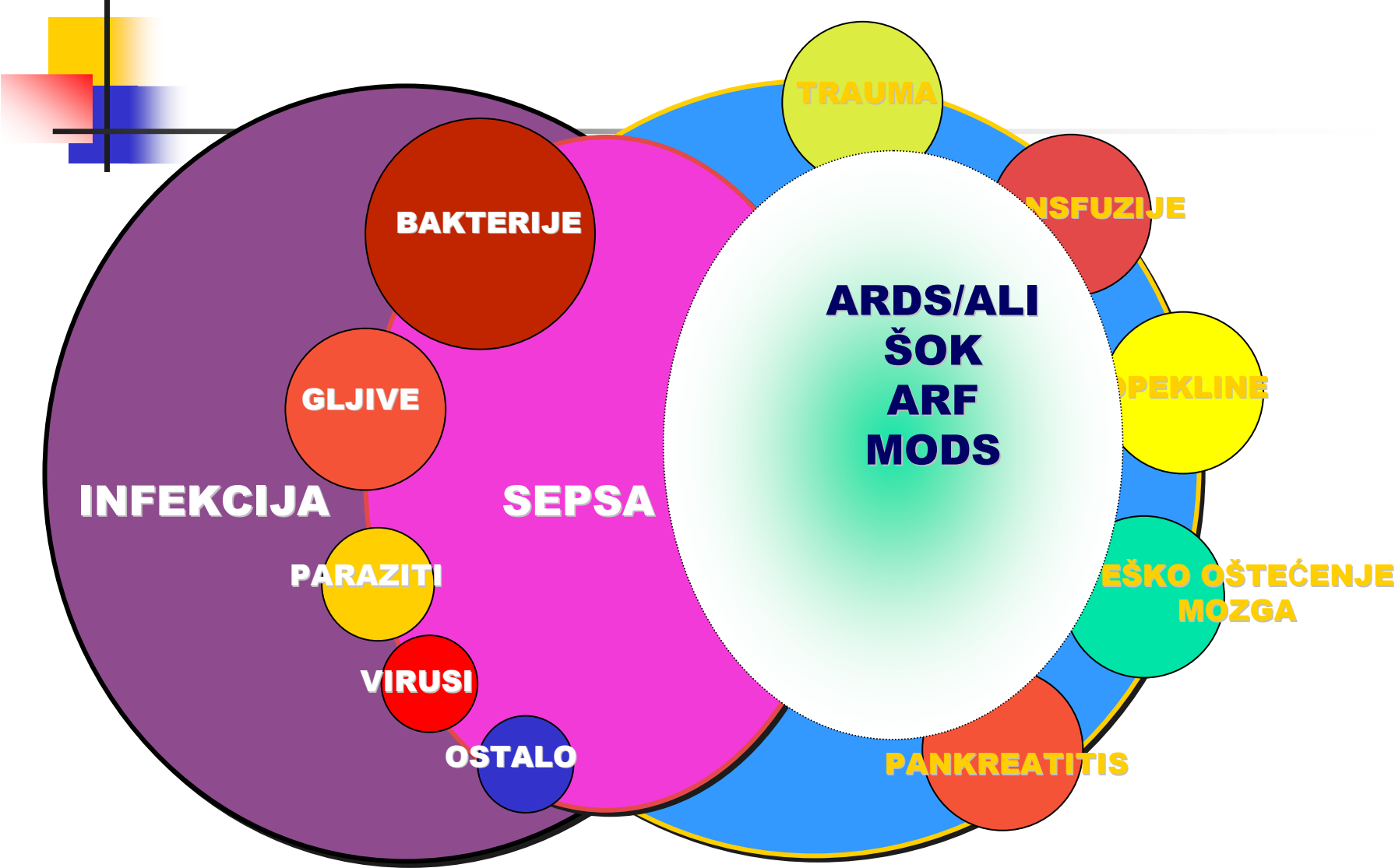
SIRS, TEŠKA SEPSA i MODS?

- **2 ili više:**

- ⇒ **temperatura > 38° C ili niža od 36° C**
- ⇒ **srčana frekvencija > 90 otkucaja u minuti**
- ⇒ **ubrzano disanje > 20 udisaja u minuti ili PaCO₂ < 32 mmHg**
- ⇒ **leukocitoza > 12 000/uL ili lekopenija < 4 000/uL ili > 10% nezrelih formi**

SEPSA/SIRS

UPALA vs. SEPSA/SIRS

OŠTEĆENE ILI INFICIRANE STANICE

ANTIINFLAMATORNI
MEDIJATORI

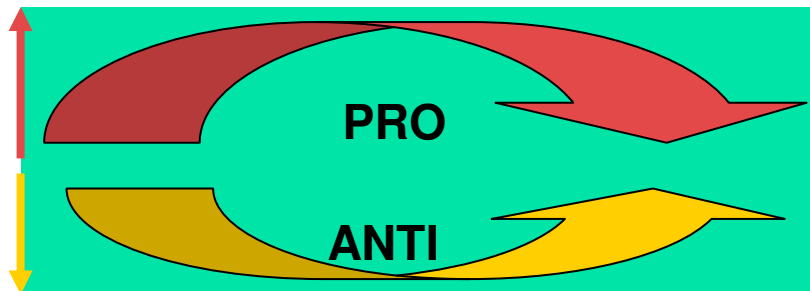
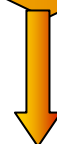

KOMPLEMENT
CITOKINI
EIKOZANOIDI

PROINFLAMATORNI
MEDIJATORI

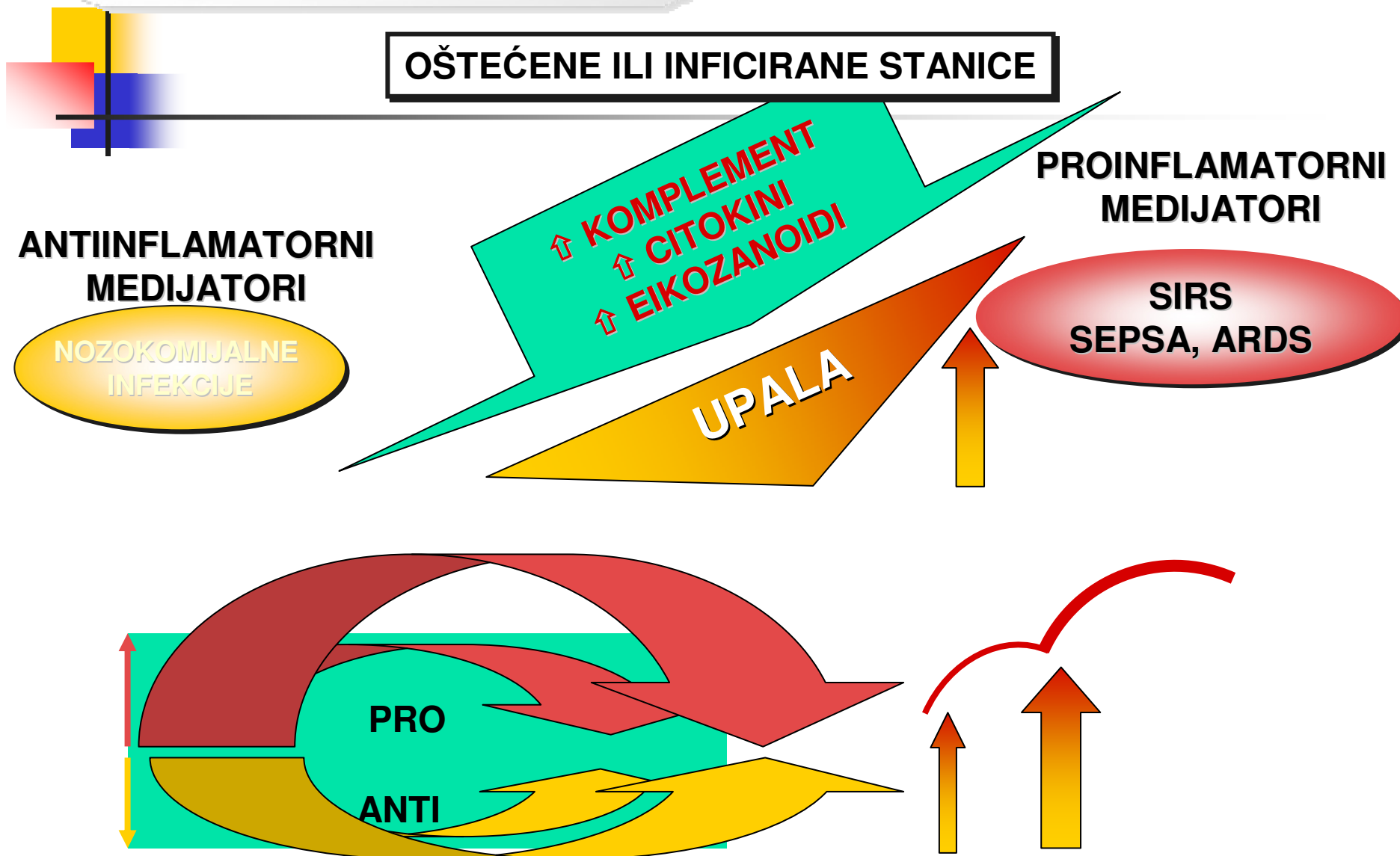
UPALA

Fiziološki PRO I ANTI upalni
odgovor

homeostaza između pro- i anti-
upalnih medijatora

SEPSA/SIRS vs. UPALA

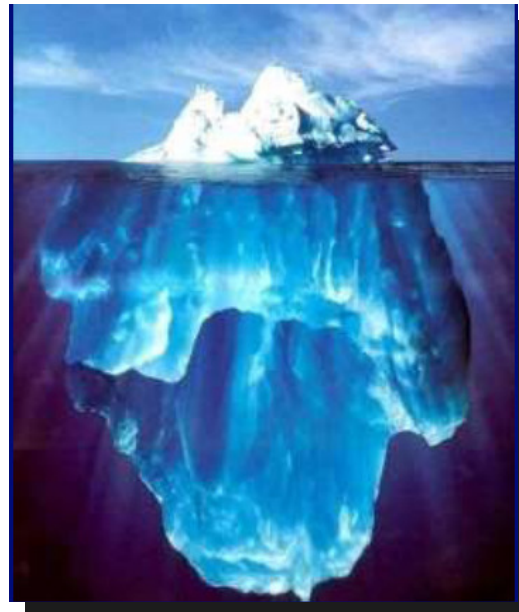

CITOKINSKA OLUJA

HUMANA SEPSA

NEKONTROLIRANA PRODUKCIJA
CITOKINA, EIKOZANOIDA...

DETEKCIJA CIRKULIRAJUĆIH
CITOKINA, EIKOZANOIDA...

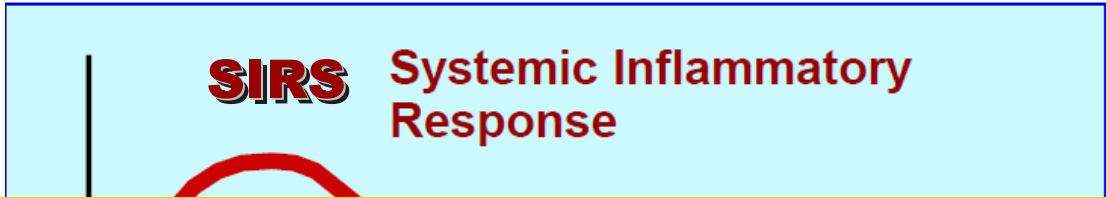

Ferrara, Transplant Proc, 1993.

PROCES U DVA VALA

ISTOVREMENI PROCES

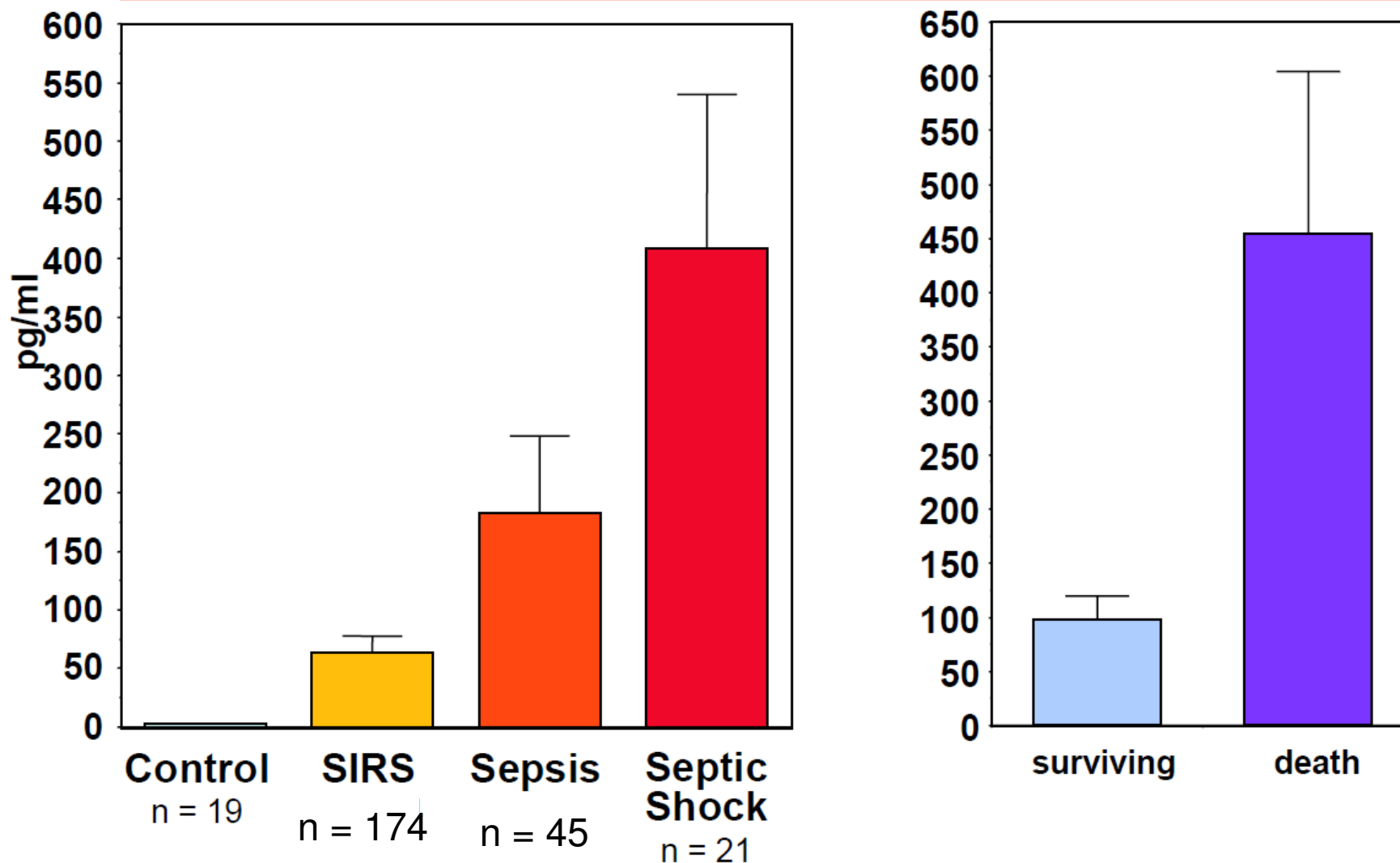

Compartmentalization of the inflammatory response in sepsis and SIRS
J.M. Cavallion i sur. J Endotoxin Res, 2006;12,3:151-70

⇒ Although a systemic process (production of both pro- and anti-inflammatory mediators), the pathophysiological events differ from organ to organ, and from organ to peripheral blood, leading to the concept of compartmentalization. ⇐

Razina IL-6 u SIRS-u, sepsi i septičkom šoku

*Prognostic value of cytokines in SIRS general medical patients.
Melchor Rodríguez-Gaspara i sur. Cytokine 2001;15(4):232-36.*

Epidemiologija sepse

- **Učestalost sepse u USA (na 100 000 stanovnika)**
  - **AIDS** ¹ **17**
  - **karcinomi kolona i rektuma** ² **48**
  - **karcinom dojke** ² **112**
  - **kongestivno zatajivanje srca** ³ **~196**
  - ***uznapredovala sepsa i šok*** ⁴ ***~300***

- **Broj umrlih u USA svake godine**
  - **akutni infarkt miokarda** ⁵ **218 000**
  - ***uznapredovala sepsa i šok*** ⁴ ***215 000***

¹Centers for Disease Control and Prevention. 2000. Incidence rate for 1999.

²American Cancer Society. 2001. Incidence rate for 1993-1997. , ³ACC/AHA, 2005.

⁴Angus DC et al. 2001. Crit Care Med 29:1303-1310.

⁵National Center for Health Statistics. 2001.

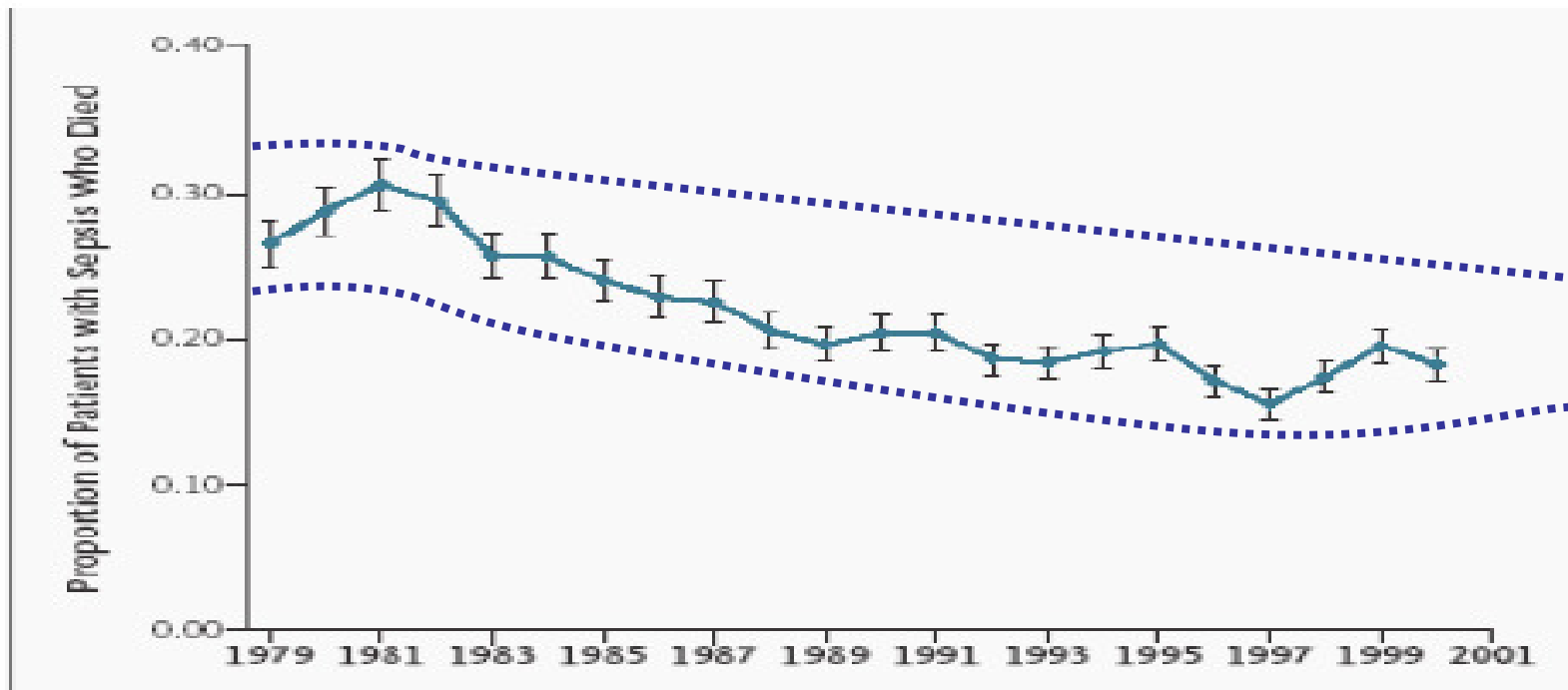

Sepsa u porastu

- Pretpostavljeni *porast učestalosti* sepse tijekom sljedeće dekade raste na **1.0 milion** (sada oko **750 000**) bolesnika godišnje u **USA**:
  - **starija populacija**
  - **poboljšana dijagnostika**
  - **veći broj imunokompromitiranih bolesnika**
  - **veći broj invazivnih postupaka**
  - **veći broj rezistentnih patoorganizama**

Smrtnost u sepsi

Figure 4. Overall In-Hospital Mortality Rate among Patients Hospitalized for Sepsis, 1979–2000.

Mortality averaged 27.8 percent during the first six years of the study and 17.9 percent during the last six years. The I bars represent the standard error.

Martin, NEJM 2003.

Smrtnost u sepsi

- **Sepsa ima veću smrtnost (↑10%) od infarkta miokarda, stroke ili traume.**
- **Urgenost liječenja - rano adekvatno liječenje smanjuje smrtnost.**

Septički šok

- ***Septički šok*** predstavlja klinički sindrom koji prati disoksiju u septičkog bolesnika. *
- ***Disoksijom*** se naziva stanje u kojem je stvaranje stanične energije značajno ograničeno opskrbom ili korištenjem kisika. **

* *P. L. Marino, 2007.*

** *Connett i sur., Appl Physiol, 1990.*

Patogeneza septičkog šoka

**INFEKTIVNI ILI
neinfektivni triger**

**KASKADA CITOKINA I
UPALNIH MEDIJATORA**

**OŠTEĆENJE KRVOŽILNOG
SUSTAVA**

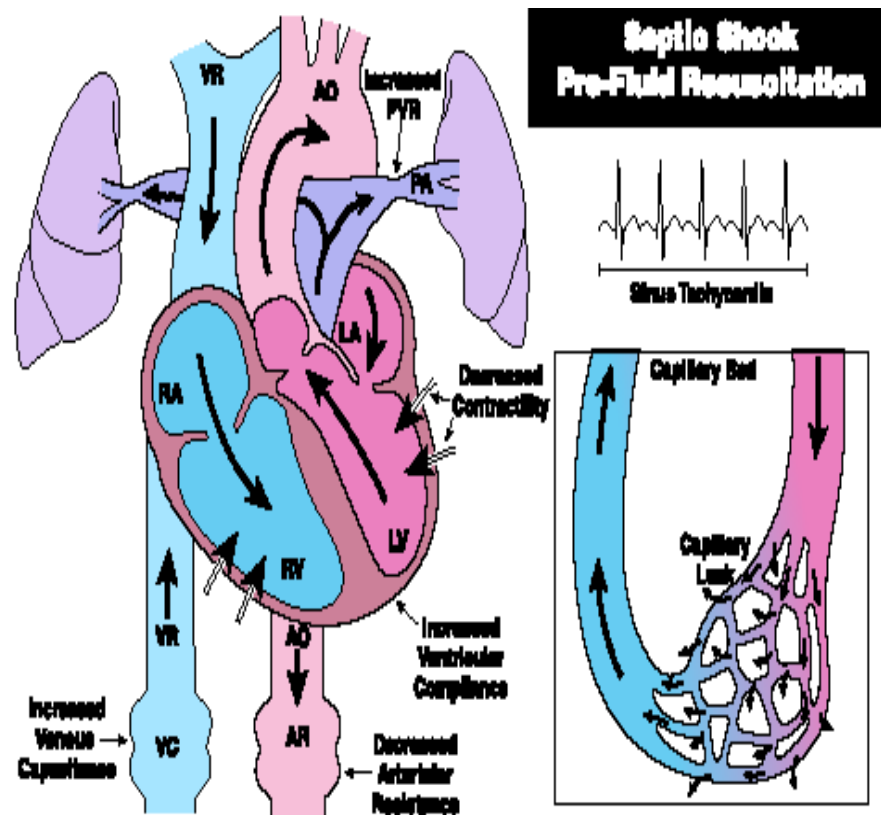
**DISOKSIJA, HIPOTENZIJA
ŠOK, MODS**

Septički šok – hemodinamski profil

<i>HIPODINAMSKI</i>	MAP	PCWP i CVP	CO	SVR	SvO₂	laktati
HIPOVOLEMIJSKI	↓	↓	↓	↑	↓	↑
KARDIOGENI	↓	↑	↓	↑	↓	↑
OPSTRUKTIVNI	↓	↔↑	↓	↑	↓	↑
<i>HIPERDINAMSKI</i>						
DISTRIBUCIJSKI	↓	↔↓	↔↑	↓↓	↔↑	↑

Disfunkcija krvožilnog sustava u septičkom šoku

- **srčana** disfunkcija
- sustavna i regionalna **žilna** disregulacija
  - sustavna vazodilatacija
  - hipotenzija
- značajno oštećena **mikrocirkulacija**
- "bijeg" tekućine iz kapilarnog bazena, edem, hipovolemija
- mitohondrijska disfunkcija

Akutna septička kardiomiopatija

---

*„.....impairment of **diastolic properties** could be an independent predictor of mortality in severe sepsis.” **

* Munt B i sur., Diastolic filling in human severe sepsis: an echocardiographic study. Crit Care Med 1998.

Patofiziologija septičkog šoka

- **Gubitak hemostatskog balansa**
- **Disfunkcija endotela**
- **Krvožilna disfunkcija**
- **Respiratorna disfunkcija – ALI/ARDS**
  - **poremećaj izmjene plinova u plućima, transporta kisika i razvoj metaboličke acidoze, hiperkapnija**
- **Endokrina disfunkcija – adrenalna insuficijencija, inzulin**
- **Višeorganska disfunkcija (česta komplikacija sepse)**
karakterizirana u konačnici:
  - **staničnom disfunkcijom**
    - **uzrokovanom progresivnom tkivnom hipoksijom, kumulativnim dugom za kisikom i reperfuzijskom ozljedom**
    - **apoptozom**
    - **direktnim toksičnim djelovanjem endotoksina ili O₂ radikala**
    - **teorija „dva-udarca“**

Klinička slika septičkog šoka

- **U kliničkoj slici ovih bolesnika nalazimo promijenjen mentalni status, konfuziju ili promjenu stanja svijesti, toplu, orošenu kožu i ubrzan puls praćen, hemodinamsku nestabilnost praćenu povećanom frekvencijom disanja, te nerijetko febrilitet.**

Rana dijagnoza i liječenje???

- Brza procjena i rana identifikacija bolesnika s teškom sepsom ili septičkim šokom

dokazana ili predmijevana infekcija

qSOFA

pokazatelji akutne organske disfunkcije

-SABP<90mmHg; PaO₂/FiO₂≤ 250; oligurija, porast kreatinina, Tr < 100000, PT/PTT ↑, ↑ lak jetreni enzimi x 2, mentalni status ↓, GCS

suspektna uznapredovala sepsa i/ili septički šok

Liječenje

- **Rana**
- **Usmjerena na ciljne vrijednosti**
- **Rana primjena antibiotika**
- **Rana i agresivna administracija intravenske tekućina**

Surviving Sepsis Campaign: International guidelines for management of severe sepsis and septic shock: 2008

R. Phillip Dellinger,¹ Mitchell M. Levy,² Jean M. Carlet,³ Julian Bion,⁴ Konrad Reinhart,⁷ Derek C. Angus,⁸ Christian Brun-Buisson,⁹ Richard Dhainaut,¹² Herwig Gerlach,¹³ Maureen Harvey,¹⁴ John J. Meade,¹⁵ Ramsay,¹⁸ Jonathan Sevransky,¹⁹ B. Taylor Thompson,²⁰ Sean M. Moore,²¹ and Jean-Louis Vincent,¹⁰

Intensive Care Medicine
Published online 2007 December 12

Surviving Sepsis Campaign: International Guidelines for Management of Severe Sepsis
Surviving Sepsis Campaign: International

The Society of Critical Care Medicine

Survival of Sepsis Campaign

OSIGURATI ADEKVATNU KRVNU PERFUZIJU ŠTO PRIJE

Early Goal-Directed Therapy in the Treatment of Severe Sepsis and Septic Shock.

The Early Goal-Directed Therapy Collaborative Group.

N Engl J Med 2001;345:1368-1377

- **Terapijske ciljne vrijednosti u bolesnika s uznapredovalom sepsom i septičkim šokom:**

- **CVP 8-12 mmHg (12-15 mmHg)**

- **MAP $\geq$ 65 mmHg**

- **UO $\geq$ 0,5 mL/kg/h**

- ***ScvO₂ $\geq$ 70% (SvO₂ $\geq$ 65%)***

**uspostaviti u razdoblju
6 sati od prijama!?
rano započeto liječenje!!!**

Liječenje – *standardno* ciljano usmjereno liječenje

- **Zasniva na:**
  - **brzoj nadoknadi intravaskularnog volumena**
    - **s ciljem optimalizacije LV preload, $\uparrow$ CI, $\uparrow$ DO₂**
    - **MAP < 65 mmHg ili laktati > 4 mmol/L**
    - **„fluid challenge“ = početna volumna ekspanzija**
      - **kristaloidi 500-1000 mL / 30 min (20 mL/kg)**
      - **koloidi 300-500 mL / 30 min (0,2-0,3 g/kg)**
      - **kristaloida 3000 ml/tijekom prva tri sata**
      - **nadalje tekućine ovisno o hemodinamskom statusu**

Odabir i.v. tekućinske nadoknade u SEPSI

ORIGINAL ARTICLE

- **A Comparison of Albumin and Saline
for Fluid Resuscitation in the
Intensive Care Unit**
- **The SAFE Study Investigators**
  - *N ENGL J MED 2004; 350:2247-2256*

Liječenje – *standardno ciljano* usmjereno liječenje

- Daljnje liječenje zasniva se na korekciji hipovolemije (CVP) i razini perfuzijskog tlaka MABP:
  - CVP > 8 mm Hg; MABP < 65 mm Hg
  - vazokonstriktori (često se primjenjuju tijekom korekcije hipovolemije)
    - *NORADRENALIN 2-20 µg/min*
    - ADRENALIN
    - VAZOPRESIN
    - DOPAMIN
  - ako perzistira hipotenzija – kortikosteroidi

Liječenje – *rano* ciljano usmjereno liječenje

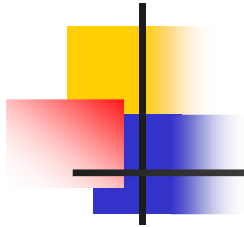

- **Dodatak standardnom liječenju**

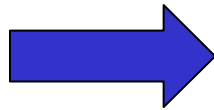
- **postići $S_{cv}O_2 > 70\%$:**

- optimalizacijom nadoknade intravaskularnog volumena – do granice plućnog edema
- hematokrit $< 30\%$ liječenje KE sukladno O_2ER
- primjenom DOBUTAMINA u dozi $< 20 \mu g/kg/min$

MAP $\geq$ 65 mmHg

CVP 8-12 mmHg ???

UF $\geq$ 0.5 ml.kg⁻¹.hr⁻¹

ScvO₂ $\geq$ 70%

SvO₂ $\geq$ 65% ??????

Surviving Sepsis Campaign, Crit Care Med, 2013

Antimikrobno liječenje

- **započeti unutar 1 h od prepoznavanja sepsе**
  - **nakon uzimanja uzoraka (2 HK, UK, CSL, AT, BAL..)**
  - **intravenski**
  - **empirijski**
  - **1 / > širokog spektra**
  - **prema očekivanom uzročniku**
  - **nakon 48-72 h ciljano antibiotik uskog spektra**
  - **trajanje 7 do 10 dana**

Nadzor izvora infekcije

- **incizija + drenaža apscesa**
- **debridement / nekrektomia**
- **uklanjanje "sumnjivih" katetera + mikrobiološka analiza**
- **indikacije za uklanjanje centralnog venskog katetera:**
  - **sumnja na izvor sepse**
  - **nesterilno postavljen u hitnoći**
  - **gnoj ubodnog mjesta**
  - **v. femoralis > 48 h**

Kortikosteroidi u sepsi

- **Hidrokortizon**
  - sintetski ekvivalent kortizolu
  - mineralokortikoidna aktivnost
  - indikacije
    - septični šok refrakteran na volumnu ekspanziju i vazopresore
    - u dokazanoj adrenalnoj insuficijenciji
  - 200-300 mg/dan
  - podijeljeno u 3-4 doze
  - 7 dana

Respiracijska potpora

- osigurati primjerenu oksigenaciju i normoventilaciju bolesnika terapijom kisikom ili invazivnom respiracijskom potporom
- akutno respiracijsko zatajivanje (ALI/ARDS) - najčešće prvi znak MODS-a
- strojna respiracijska potpora ili NIV
- *protektivna plućna ventilacija*
  - VT 4 - 6 mL/kg PBW
  - Pplat < 30 cmH₂O
  - pH 7,30 - 7,45
  - najbolji PEEP
  - SaO₂ > 88%
- primjena analgosedativa i lijekova s antiagregacijskim učinkom, nutritivna potpora, kontrola glukoze u krvi

Vizija

***“CRITICAL CARE is a concept,
not a location,
which frequently begins with ED intervention,
and culminates in ICU admission and
continued management.”***

Peter Safar